

ВІДГУК ОФІЦІЙНОГО ОПОНЕНТА

на дисертаційне дослідження

Гао Сяотяня

Трансформація морфології зображальної сфери сучасного Китаю:

контекст, принципи, типологія

Спеціальність 023 – Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво,
реставрація

Галузь знань 02 – Культура і мистецтво,

представлене на здобуття наукового ступеня доктора філософії (PhD)

Ступінь актуальності теми дослідження. Представлене до захисту дисертаційне дослідження присвячене аналізу проблеми трансформації морфології зображальної сфери сучасного Китаю. Фокус цієї дослідницької праці спрямований на осмислення контексту, принципів та формотворчої типологізації тих змін, які сформували дві основні складові китайської зображальної сфери – традиційно-канонічну та неканонічну. Морфологічний підхід, яким послуговується здобувач досліджуючи ці процеси, є тим науковим інструментарієм, який практично не використовується в мистецтвознавчих розвідках. Між тим, мета дослідження може бути досягнута саме через аналіз змін в морфології китайського образотворчого мистецтва, і, ширше – в зображальній сфері сучасного Китаю. Формування неканонічної складової цієї сфери, яке відбувається на сучасному етапі, є актуальним у контексті вивчення та осмислення тих векторів розвитку художніх практик сучасних китайських художників, які не можуть бути кваліфіковані як традиційно-канонічні. Висвітлення соціокультурного контексту та новітніх принципів, які впливають на трансформацію морфології зображальної сфери сучасного Китаю є вкрай важливими для подальшого розвитку теорії та практики мистецтва. З огляду на це, дисертаційне дослідження Гао Сяотяня відкриває додаткові методологічні перспективи осмислення зазначеної наукової проблеми.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Дисертація виконана відповідно до планів наукової роботи кафедри теорії та історії мистецтв Харківської державної академії дизайну і мистецтв. Достовірність та обґрунтованість наукових результатів дисертації базується на аналізі, опрацюванні, систематизації наявних наукових та літературних джерел, що дало можливість сформулювати нові наукові положення та висновки. Структура дисертації є переконливою та побудована в логічній послідовності, об'єкт, предмет, мета та завдання роботи чітко фіксують коло досліджуваних питань. Дисертантом застосований широкий комплекс загальнонаукових та спеціальних методів дослідження, серед яких основним є морфологічний аналіз проблеми. Дисертація є завершеною науковою роботою, в якій вперше комплексно розглянуті трансформації морфології зображальної сфери сучасного Китаю; систематизовані та досліджені принципи, які впливали та впливають на

морфологічні зміни в зображальній сфері країни; здійснено типологізацію неканонічної системи образотворчого мистецтва Китаю на сучасному етапі розвитку; окреслено коло визначних китайських майстрів, які відобразили у своєму мистецтві ті морфологічні зміни, що відбулись в зображальній сфері країни. Результати дослідження пройшли апробацію шляхом доповідей та їх обговорення на 6 наукових конференціях та висвітлені в одноосібному розділі колективної монографії.

Отже, поставлена в дисертаційній роботі мета щодо визначення контексту, принципів та типології морфологічних трансформацій зображальної сфери сучасного Китаю, повністю досягнена.

Достовірність і новизна отриманих результатів. Дисертаційна робота, отримані висновки, нові теоретичні положення є результатом самостійних досліджень здобувача, демонструють високий рівень обґрунтованості та об'єктивності. У роботі фахово проаналізовано джерельну базу дослідження, розглянуті праці провідних китайських, англомовних та українських науковців з обраної проблематики.

Наукова новизна дослідження полягає в тому, дисертантом *вперше* комплексно розглянуті трансформації морфології зображальної сфери сучасного Китаю, систематизовані та досліджені принципи, які впливали та впливають на морфологічні зміни в ній, здійснена типологізація неканонічної системи образотворчого мистецтва сучасного Китаю, окреслено коло визначних китайських майстрів, що віддзекалили в своєму мистецтві ті морфологічні зміни, які відбулись в зображальній сфері країни.

Особистий внесок здобувача. Дисертація є самостійною, оригінальною роботою. Висновки й положення наукової новизни, викладені в дисертації, отримані автором особисто. Наукова гіпотеза дослідження була обґрунтована та підтверджена на великому масиві наведених фактів. Сформульовані висновки відображають особистий погляд автора, є результатом узагальнення як власного творчого і педагогічного досвіду, так і переосмислення наукового доробку попередників. Усі три статті, опубліковані у фахових виданнях України, є одноосібними. Одноосібним є і розділ здобувача, опублікований в колективній монографії.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях. Результати дослідження послідовно публікувалися у наукових виданнях України. Серед них – три статті у наукових збірках зі спеціальності (категорія Б) та шість публікацій апробаційного характеру (тези доповідей на міжнародних і Всеукраїнських конференціях) та розділ, опублікований колективній монографії.

Отже, викладені в дисертації наукові результати повністю висвітлені у наукових публікаціях здобувача та відповідають вимогам п. 8-9 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про

присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. №44.

Практичне значення результатів дослідження полягає у можливості їх використання при розробці підручників, лекційних курсів, навчальних посібників з теорії та історії світового мистецтва, образотворчого мистецтва країн Сходу, художньої культури. Результати та матеріали дослідження збагачують вітчизняне мистецтвознавство, надаючи можливості застосування інших, аніж традиційних для Китаю, теоретичних підходів для аналізу змін в зображальній сфері країни. Дисертація артикулює морфологічний підхід в оцінці еволюції зображальної сфери Китаю, сприяючи удосконаленню теоретичної бази мистецтвознавчої науки та надає цілісне, наукове обґрунтування уявлення про ті трансформації, які відбулись в його зображальній сфері наприкінці ХХ- початку ХХІ ст., що є важливим для педагогічної теорії та творчої практики.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам. За своїм змістом дисертаційна робота здобувача Гао Сяотяня «Трансформація морфології зображальної сфери сучасного Китаю: контекст, принципи, типологія» повністю відповідає Стандарту вищої освіти третього рівня зі спеціальності 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» та напрямам досліджень відповідної освітньо-наукової програми. Дисертаційне дослідження Гао Сяотяня є самостійною науковою працею, яка виконана з дотриманням принципів академічної доброчесності. Дана наукова робота не містить елементів фабрикації, компіляції, плагіату та запозичень. Використані в дисертації ідеї, результати та положення інших авторів мають належні посилання на відповідне джерело.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, підрозділів і висновків до них, загальних висновків, списку літератури і додатків (списку ілюстрацій, альбому ілюстрацій, аналітичних схем та таблиць). Обсяг основної частини – 206 сторінок, список використаних джерел (220 позицій). Структура роботи послідовна та логічна, відповідає визначеним на початку роботи завданням.

У *Вступі* обґрунтовано актуальність, мету і завдання, предмет та об'єкт дослідження; сформульовано наукову новизну, теоретичне та практичне значення отриманих результатів, подано данні про наукові апробації та публікацію попередніх результатів роботи.

Перший розділ висвітлює основні підходи до осмислення зазначеної наукової проблеми, оскільки здобувач аналізує фахову літературу за певними групами. Такий підхід надає можливість прослідкувати розвиток як китайського мистецтвознавчого дискурсу, так і основні аспекти, які досліджуються в англійській та українській літературі, дотичній до проблеми. В цьому розділі також розглядаються термінологічні аспекти дослідження, артикулюється наукова гіпотеза, доведення якої стало шляхом до

досягнення мети дисертаційної роботи.

У *другому розділі* розглядаються принципи та типологія традиційно-канонічної системи образотворчого мистецтва Китаю. Автор визначає також контексти, які формувались протягом кількох історичних етапів розвитку тогочасного Китаю та впливали на створення *гохуа* (традиційно-канонічної зображальної сфери країни). Важливим аспектом дисертації стає виокремлення автором таких етапів формування *гохуа* як: архаїчна зображальна система, універсальна зображальна система та власне традиційно-канонічна зображальна сфера країни. Акцентується роль орнаменту та орнаментальних ланцюгів як основних морфем архаїчної та універсальної зображальних систем. В розділі також робиться припущення, яке стає частиною наукової гіпотези, що саме традиційно-канонічний тип пластичного мислення китайських художників середньовічного Китаю сформувало саму сферу, і не надало можливості для її руйнування під впливом «заморського живопису» (*сіанхуа*), навіть після етапу китайського Відродження. В розділі також наводиться аналіз формотворення на основі певних типологічних критеріїв, які відображають трансформації, які відбувались в *гохуа* протягом усієї історії середньовічного Китаю.

У *третьому розділі* висвітлено вплив тих соціокультурних та інших контекстних змін, якій відбулись в історії Китаю у XX – XXI ст. Окрема увага привернута до реформ 1980-х рр., які активно вплинули на формування неканонічного пластичного мислення китайських художників та на структурування неканонічної зображальної сфери, основною морфемою якої стала арт-практика. Здобувач аналізує основні вектори розвитку цієї складової зображальної сфери сучасного Китаю, прогнозує, що її мережеве структурування сьогодні буде масштабуватись у майбутньому і змінить архітектоніку усієї зображальної сфери країни. В розділі надається характеристика оновленої принципової основи існування зображальної сфери сучасного Китаю, що є вкрай цінним та цікавим для подальшого дослідження зазначеної наукової проблеми.

Висновки дисертаційного дослідження логічно структуровані, послідовно представляють отримані результати та відповідають окресленим науковим завданням.

Мова та стиль викладення результатів. Дисертаційна робота написана українською та побудована за чіткою структурою. Стиль і рівень викладу матеріалу доступний, професійно грамотний і відповідає вимогам до написання дисертаційних досліджень.

Дисертаційна робота оформлена відповідно до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації.

Позитивно оцінюючи актуальність, новизну і змістове наповнення дослідження, насиченість тексту фактологічним матеріалом, варто відзначити

цілісність роботи, що не дає підстав для суттєвих зауважень. Зупинимося на окремих дискусійних моментах і рекомендаціях:

1. У підрозділі 1.2, де описано понятійний апарат та концепцію дослідження, хотілось також побачити і опис нових принципів, які проаналізовані у 3 розділі дисертаційного дослідження.

2. Попри, безперечно, чітко вибудовану у 2 розділі картину розвитку традиційно-канонічної зображальної сфери тогочасного Китаю, цей розділ видається непропорційно масштабним по відношенню до інших розділів дисертації.

3. Аналітичний матеріал, представлений у додатках, значно виграв би при використанні єдиних програм верстки, скорочення інформації в таблицях та схемах.

4. Текст дисертації місцями потребує редагування.

Вважаю, що висловлені зауваження не є визначальними і не зменшують загальну наукову новизну та практичну значимість результатів та не впливають на позитивну оцінку дисертаційної роботи.

Загальний висновок та оцінка дисертації. В цілому, за своїм рівнем, теоретичною та практичною цінністю, науковою новизною, змістом та оформленням дисертація Гао Сяотяня «Трансформація морфології зображальної сфери сучасного Китаю: контекст, принципи, типологія» виконана на належному науковому рівні, є завершеним науковим дослідженням та відповідає принципам академічної доброчесності і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, від 12 січня 2022 р. № 44, «Про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з питань підготовки та атестації здобувачів наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України, від 19 травня 2023 р. № 502 та «Положення про порядок присудження наукового ступеня доктора філософії», затвердженого рішенням Вченої ради, від 25 травня 2023 р, протокол № 29 та освітньо-наукової програми «023 Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація», спеціальності 022 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація». Дисертація Гао Сяотяня є самостійною, завершеною та актуальною науковою роботою, тому її автор заслуговує на присудження ступеня доктора філософії із відповідної спеціальності.

Офіційний опонент:

доктор мистецтвознавства, професор
професор кафедри історії та теорії мистецтва
Львівської національної академії мистецтв

Ростислав ШМАГАЛО

